

ՃԱՌ ՏԻԱՐ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԽՕՍՈՒԱԾ ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՀԻՆԳ՝ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ՔՍԱՆՀԻՆԳ-
ԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՌՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՃԱՇԿԵ-
ՐՈՅԹԻՆ, ՇԱՐԱԹ, 23 ՄԱՐՏ 1974, ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ ԱՌԱՋՆՈՐ-
ԳԱՐԱՆԻ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՁ:

Մեր այսօրուան հանդիսութիւնը ամերիկահայ եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականութեան կեանքին մէջ կարեւոր հանդրուան մը կը նշէ՝ արդարեւ, քրտանհինգ տարիներ առաջ, հինգ երիտասարդ հայորդիներ, ազգային դիտակցութեամբ եւ նուիրուելու պատրաստակամութեամբ զինուած՝ եկած են Ամերիկա, ծառայելու համար մեր ժողովուրդին հողեւոր կարիքներուն։ Այս Աստուածահաճոյ եւ ազգօգուտ դործին նախաձեռնութիւնը վերացուցած էր Գերաշնորհ Տիրան Արք. Ներսիսեան, որուն եւս յարգանքի բաժին մը ունինք մատուցանելիք այսօր։

Գիտակից ենք թէ կոչումի տէր եկեղեցականի մը համար ինչ կը նշանակէ քանհինգ տարիներու երկար ծառայութիւն մը ամերիկահայ կեանքէն ներս։

Մեր ներկայ կեանքին մէջ աւելի արագ կը նահանջեն հայկական աւանդութիւնները, աւելի դիւրին կը մտցուի հայ լեզուն եւ աւելի յաճախ կ'անտեսուին մեր արժէքները։

Այս բոլոր ցաւալի երեւոյթները դառնութեամբ կը լեցնեն հողին մեր եկեղեցականներուն եւ ընդհանրապէս մեր սրտցաւ ազգայիններուն, եւ յաւելեալ պարտք մը կը բարդեն անոնց ուսերուն։

Կարծէք թէ այսօր դարձեալ կարիքը կը ստեղծուի վերստին սահմանելու կոչումն ու առաքելութիւնը մեր եկեղեցականներուն։ Արդարեւ, երբ մեր ժողովուրդը այնքան ուղեւին կապուած է մեր եկեղեցիին, երբ այնքան մեծ են իր ակնկալութիւնները անկէ, յաճախ կը դառնինք յուսախաբուութիւններու տոջեւ, որոնք աւելի եւս կը շփոթեցնեն մեզ եւ կը ջլատեն մեր ազգապահպանման աշխատանքները։

Ամբողջ մեր պատմութեան ընթացքին մեր եկեղեցին, իր կրօնական հանգամանքէն դուրս, նաեւ փոխարինած է մեր պետականութիւնը՝ երբ կործանած է ան, ու դարձած է օճախը հայ լեզուին, հայ պատմութեան, հայ գաղութեան եւ արժէքներուն։ Հոն ուր բարձրացած է հայ եկեղեցւոյ գմբէթը՝ անոր դանդաղատան հետ հնչած է նաեւ Մկրտիկ բարբառը։ Մեր եկեղեցականները հանդիսացած են մեր իմաստուն առաջնորդները, մեր զստախարակները եւ մեր դիրքի ու գրականութեան ստեղծիչները։

Երբ այսպիսի մեծ ու կենսական եղած է դերը հայ եկեղեցւոյ, այսօր դժուար թէ կարելի ըլլայ սահմանել զուտ ծխական դեր մը, երբ մեր ժողովուրդը վարժուած է աւանդաբար աւելին ակնկալելու անկէ, քանի աւելի բարձր ու փեմ աեղ մը յատկացուցած է անոր իր հողին մէջ։

Ճիշդ է թէ ներկայ ժամանակները պատշաճեցումներ պիտի պահանջեն մեզմէ եւ մենք պիտի գիտնանք ըմբռնել ժամանակին պահանջները, երբ մենք համակերպելով անոնց։ Սակայն չենք կրնար զոհ դառնալ այդ պայմաններուն՝ կորսնցնելով իմաստը մեր եկեղեցիին եւ ինքնութիւնը՝ մեր համայնքին։

Հայաստանեայց եկեղեցին ճիշդ է թէ տունն է Աստուծոյ, սակայն ան միեւնոյն տունն ունի գերազանցապէս ազգային առաքելութիւն մը։ Եթէ հայ

Եկեղեցիին ու եկեղեցականները անջատենք այս աղգային հանգամանքէն, իսկապէս շատ բան չի մնար անոնց համար ընելիք հայկական կեանքին մէջ. իրբեւ Աստուծոյ տուն եւ Աստուծոյ պաշտօնեայ՝ անոնք կրնան ծառայել որեւէ ազգի դատկներուն. նոյնպէս, Հայուն համար ո՛չ մէկ իմաստալից պատճառ կը մնայ Հայ Եկեղեցւոյ չուրջ համախմբուելու՝ երբ որեւէ քրիստոնեայ աղօթխատեղի կրնայ դոհացնել իր կրօնական պահանջները:

Ըստւած է յաճախ եւ աւելորդ չէ կրկնել այստեղ անգամ մը եւս, որ եթէ Հայր միայն Աստուծոյ տունը պիտի փնտռէ իր աղօթքը մատուցանելու՝ պէտք չունի անպայման Հայաստանեայց Եկեղեցի յաճախելու. ան կրնայ միտնել որեւէ եկեղեցի — յաճախ աւելի մօտիկ իրեն եւ աւելի չքեղ ու արդիական — եւ կատարած նկատել իր խղճի պարտքը:

Սակայն, ամէն Հայ կը փնտռէ Հա՛յ Եկեղեցիին՝ որովհետեւ կ'ակնկալէ հոն գտնել իր աղգային պատմութեան կենդանի վիճակն. կ'ուզէ հոն լսել մեր դարաւոր շարականներու հարազատ կարկաչը եւ հաղորդուիլ մեր նախահայրերու հոգիին հետ: Եւ այս բոլորը՝ ուժ եւ հաւատք կը ներշնչեն անոր՝ իր առօրեային մէջ իր ինքնութեան պայքարը շարունակելու:

Ուրեմն, զարմանալի չէ որ ամէն Կիրակի եւ ամէն տօնական օր Հայ հաւատացեալը, Հայ ընտանիքը, Հայ մանուկները կը փութան իրենց նախահայրերուն եկեղեցին, յաճախ հսկայ հեռաւորութիւններ կտրելով, մէկ արուարձանէն միւսը երթալով, որպէսզի կարենան իրենց աղօթքը մատուցանել Ս Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքով լուսաւորուած եւ մեր նահատակներու արիւնով նուիրականացած ՀԱՅ Եկեղեցիի սրբազան զմայէթին ներքեւ:

Եկեղեցւոյ արարողութիւններուն չափ կարեւոր էն նաեւ այն մթնոլորտը, այն ընկերային ու աղգային յարաբերութիւնները, որոնք կը ստեղծուին եկեղեցւոյ չուրջ, հանդիպումներով ու զանազան ձեռնարկներով:

Մեր եկեղեցիին իր իսկական առաքելութիւնը կրնայ իրագործել ոչ թէ ուրիշ եկեղեցիի մը վերածուելով՝ կամ ուրիշ եկեղեցիներու նմանելով՝ այլ միայն ինքզինքն ըլլալով:

Մենք այսպէ՛ս ճանչցած ենք մեր եկեղեցիին եւ եթէ նուիրումիւ ու ծառայութեան բխում մը յառաջացած է մեր հոգիին մէջ՝ ատիկա եղած է որովհետեւ մենք տեսած ենք մեր եկեղեցիին իր առաջնորդութեան այս դերին մէջ:

Դարերով մենք Հայց. Եկեղեցիին տեսած էինք հայ զպրօցի, հայ գրականութեան, պատմագրութեան եւ հայ արժէքներու ամբողջութեան մէջ: Այսօր սակայն ցաւ է հաստատել մեզի համար, որ մինչ եկեղեցիին կ'ուսճանայ՝ չուրջի այդ գործունէութիւններն ու արժէքները կը նսմանան:

Ճիշդ է թէ չունինք ուսման ու ստեղծագործութեան նուիրում վաճարի արօր. գուցէ իրադաշտութենէ շատ հեռու պիտի տանէր մեզ այդ ակընկալութիւնը. սակայն, միւս կողմէ տակաւին մեզի շտրուեցաւ հաճոյքը ողջունելու հայ ամենօրեայ զպրօց մը մեր թեմի եկեղեցիներէն մէկուն կողքին:

Անգամ մը որ ազգ մը կամ գաղութ մը կը կորսնցնէ իր զիմադրական կորովը՝ ամէն անկում եւ ամէն դատալքութիւն կ'ունենայ իր տրդարացումը. մեր ակնարկութիւնը հայ լեզուի պահպանման նախանձախնդրութեան մասին է. արդարեւ, այն օրերուն երբ տակաւին տաք էին հայկական զգացումները եւ դեռ հայախօսութիւնը կը տիրէր շատ մը տուններէ ներս՝ ապագայի հաշտոյն պարտութիւն մը ուղեցին արձանագրել ոմանք՝ պնդելով թէ հայ լեզուի պահպանութիւնը անհրաժեշտ չէր աղգապահպանման համար եւ թէ ոչիւր պահպանութիւնը կը բաւէր մեր աղգային զիմադրած անապատ պահելու: Մեզի համար հայ լեզուն եւ հայ ոգին իրար ամբողջացնող երեւոյթներ են. կարելի չէ բժրոնել մէկը առանց միւսին:

Այս թիւը մօտեցումը մեր հայկական իրականութեան՝ աւելի եւս արագացուց անկումը հայ լեզուին, այսօր բարդացնելով մեսրոպեան բարբառը վերակենդանացնելու մեր ճիգերը :

Ձեռք բեր թէ հայ լեզուն ամբողջովին կենդանի պիտի ըլլար այսօր հայ տուներէ եւ հայ եկեղեցիներէ ներս . սակայն, կրնանք մտաւորէն բռն թէ մեր ժողովուրդին մօտ առնուազն վերաբերումի՝ տարբերութիւն մը պիտի նկատէինք՝ ինչ որ հիմնովին աւելի նպաստաւոր պիտի ըլլար հայ լեզուն վերակենդանացնելու մեր փորձերուն :

Գիտենք թէ հայ լեզուն պահպանելու բազում դժուարութիւններ կային անցեալին եւ դուցէ աւելի դժուարութիւններ կան այսօր : Սակայն, դժուարութիւններու դոյութիւնը չի կրնար մշտեցնել մեզ . ընդհակառակն՝ դժուարութիւնները աւելի խթան մը կը դառնան մեր ուժերը աւելի եւս յարելու :

Անոնք որ մեր ժամանակները սահմանափակ ծիրի մը մէջ կը տեսնեն, անոնք միայն կրնան մշտելու ու բարոյալքուիլ . սակայն մեր ժամանակը ամբողջ հայոց պատմութեան պատկերին դիմաց դիտելով, պիտի նկատենք թէ հայ ժողովուրդին համար կեանքը միշտ դժուարութիւն նշանակած է եւ վերապրելու ճիգը՝ դառնութիւն միայն : Սակայն, երբ յուսալքուած է հայ ժողովուրդը այդ դժուարութեանց դիմաց :

Եթէ դատալքուած ըլլային մեր նախահայրերը իրենց դէմ ցցուող խռչրնդոտներուն դիմաց, հաւանաբար անհատապէս աւելի տանելի կեանք մը ունենային անոնք . սակայն կործանած կ'ըլլար ազգը, կործանած կ'ըլլար հայ եկեղեցին եւ այսօր մենք համախմբուած չէինք ըլլար այստեղ յարգանք մատուցանելու հայ եկեղեցականին եւ միասնաբար խորհելու հայ եկեղեցւոյ ապագային մասին :

Այսօր դադութահայութիւնը դժուար պայմաններու տակ կը գտնուի՝ եր դոյութեան պայքարին մէջ, սակայն՝ ո՛չ անկարելիութեան առջեւ : Ու տարօրինակ կերպով՝ քանի կը բարեկաւուրէն մեր կեանքի նիւթական պայմանները՝ կարծէք աւելի կը դժուարանայ ոգեկան պայքարը : Գոյութիւն ունին նաեւ րազմաթիւ այլ ազգակիներ որոնք կ'ոգեւորեն մեզ, մեր ազգապահպանման մը տահադութեանց մէջ . այդ ազգակիներէն են վերադարձնում մի նախաճանները Ամերիկահայութեան մօտ : Միւս կողմէ, մեզի համար անուահամ ժխտարութիւն է տեսնել դադութիւններու փոխադարձ կապի ամբողջութիւնը եւ յատկապէս յարաբերութեանց սերտացումը Մայր Հայրենիքի եւ չէն ու պայծառ Սուրբ Էջմիածնի հետ :

Անհրաժեշտ է որ Հայո՛ւ հեռատեսութեամբ եւ դայիք դարերո՛ւն ուղղուած նայուածքով դիտանք օգտուիլ այս երեւոյթներէն եւ անոնցմով յաղթահարենք մեր երթը խափանող արդելքները :

Վստահ ենք թէ այսօրուան մեր մեծարեալ եկեղեցականները այս մը տածումները յաճախ ունեցած են իրենց քոանհինգամեայ ծառայութեան մէջ եւ անոնցմով զծած իրենց նուիրումի ուղին :

Մեր մագթանքն է որ այսօրուան մեծարեալ մեր հայիւններուն յառաջիկայ տարիներու ծառայութիւնը եւս դառնայ լուսաւոր փայտ մը իրենց հօտին համար :

Մեր մասնաւոր շնորհակալութիւնները Առաջնորդ Արքայան Հօր, պատուական Յանձնախումբի ազգաւէր անդամներուն, սեղանապետին, արուեստապէսներուն եւ ձեր բոլորին :

Կը յուսանք որ յաջողութեան եւ իրադրոճումներու այսպիսի գեղեցիկ հանդրաւաններ յաճախ կը ներկայանան մեզի եւ մեր եկեղեցին չէն ու պայծառ կը մնայ Ս . Էջմիածնի հովանիին ներքեւ :